

ОСНОВНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано діяльність Державної казначейської служби України щодо обслуговування аграрних підприємств на прикладі виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Розглянуто інструменти впливу Держказначейства на розробку цільових регіональних і державних програм, пов'язаних з агропромисловим розвитком. Запропоновано механізм планування обсягів асигнувань Державної казначейської служби України.

Одним із важливих напрямів державної фінансової політики є організація і функціонування чіткої системи обслуговування аграрних підприємств. Така система включає процес виділення асигнувань підприємствам, планування і прогнозування обсягів потреби у фінансуванні відповідних заходів державного та місцевих бюджетів

Контроль казначейського обслуговування аграрного сектору економіки, запровадження виваженого і системного підходу до розробки та реалізації державної аграрної політики, спрямованої на захист інтересів держави і стабільного розвитку вітчизняного сільського господарства, висвітлюється у наукових працях М.Я. Дем'яненка і П.Т. Саблука [1], С.І. Юрія, В.І. Стояна, О.С. Даневича [2], А.Д. Діброви [3], В.П. Галушки [4], Г.Г. Кірейцева [5], В.М. Федосова [6], В.С. Загорського [7], А.Г. Охламова [8] та інших вчених. Попри значну увагу до цієї проблеми невіршеними залишаються питання, пов'язані з пошуком оптимальних видів, форм і шляхів планування асигнувань державного і місцевих бюджетів.

Метою статті є розробка методичних підходів щодо удосконалення казначейського обслуговування аграрних підприємств за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Проведені дослідження свідчать, що процес удосконалення планування й прогнозування обсягів потреби у фінансах для обслуговування аграрних підприємств Державною казначейською службою України слід здійснювати поетапно і передбачати застосування таких методів: на

першому етапі — загальноекономічних методів прогнозування і планування; на другому — нормативного методу; на третьому — методів екстраполяції; на четвертому — балансового методу; на п'ятому етапі — методичних підходів програмно-цільового методу фінансування.

Програмно-цільовий метод застосовується в Україні при розрахунках бюджетних видатків з 2002 р., а починаючи з 2010 р. проводиться експеримент запровадження цього методу для планування місцевих бюджетів [9].

Відповідно до методичних підходів щодо процесу формування й фінансування заходів державного і місцевих бюджетів шляхом використання програмно-цільового методу доцільно застосовувати вісім ключових елементів, а саме:

- визначати пріоритети розвитку аграрної сфери економіки;
- розробляти заходи щодо реалізації пріоритетів;
- формувати бюджетні програми;
- розробляти заходи щодо реалізації бюджетних програм;
- формувати показники оцінок виконання бюджетних програм;
- здійснювати безпосереднє фінансування бюджетних програм;
- проводити моніторинг виконання завдань та обсягів фінансування бюджетних програм;
- оцінювати результати казначейського обслуговування, виявляти його недоліки і передбачати заходи щодо усунення їх.

Згідно з цим, обслуговування аграрних підприємств Державною казначейською службою України також має включати зазначені вісім етапів. Визначальну роль у ефективному й результативному використанні бюджетних коштів повинні відігравати головні розпорядники їх. Проте розгляд реалізації державних і регіональних програм розвитку аграрної сфери економіки показує, що сучасний стан обслуговування аграрних підприємств Державною казначейською службою України потребує удосконалення.

Так, аналіз виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, проведений Колегією Рахункової палати України, свідчить про невідповідність досягнутих результатів запланованим показникам. Згідно з аудиторським висновком, виконавцями цієї програми і головними розпорядниками коштів державного бюджету на її заходи у 2008–2011 рр. спрямовано 68,2 % передбаченого на цей період обсягу. Кошти на компенсацію витрат, вкладених підприємствами агропромислового комплексу у будівництво об'єктів соціальної сфери в сільських населених пунктах, у межах Програми не виділялись. Розвиток системи страхування аграрного сектору та державна підтримка виконання програм страхування і гарантування доходів сільськогосподарських товаровиробників (здешевлення страхових премій) є недостатніми, а матеріали паспортизації сільських населених пунктів, проведеної з метою впровадження соціальних стандартів у сільській місцевості станом на 01.11.2012 р., не узагальнені й не затверджені [10, с. 21].

У висновку Рахункової палати України підкреслюється, що «...через неналежний внутрішній контроль з боку головних розпорядників у 2011 р. 26,3 млн грн коштів державного бюджету, які спрямовано на виконання заходів Програми, використано з недоглядами і порушеннями. Крім того, у цей період головними розпорядниками допущено неефективне управління 40 млн грн бюджетних коштів» [10, с. 30].

Цей висновок підтверджується й дослідженнями М.Ю. Кожем'якіної, яка стверджує, що нині «... недостатньою є пряма державна інвестиційна підтримка сільського господарства. У 2011 р. інвестиції в основний капітал сільського господарства за рахунок державного бюджету становили лише 317 млн грн або 18 % загального обсягу інвестицій у галузь...» [11, с. 7]. Водночас автор доводить, що головними причинами виникнення цієї проблеми є непослідовність і недовершеність інвестиційної політики держави в аграрній сфері, недосконалість схем і механізмів використання бюджетних коштів.

На законодавчому рівні в Україні визначено інструменти впливу Державної казначейської служби на розробку цільових регіональних і державних програм, пов'язаних з агропромисловим розвитком. Так, відповідно до пункту 2.4. «Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів», затвердженого наказом Міністерства

фінансів України від 23.08.2012 р. № 938, місцеві фінансові органи мають складати розпис місцевих бюджетів, який включає [12]:

річний розпис доходів загального і спеціального фондів місцевих бюджетів та помісячний розпис доходів загального фонду місцевих бюджетів;

річний розпис фінансування загального і спеціального фондів місцевих бюджетів за типом боргового зобов'язання та помісячний розпис фінансування загального фонду місцевих бюджетів за типом боргового зобов'язання;

річний розпис асигнувань загального і спеціального фондів місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів) та помісячний розпис асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів);

річний розпис повернення кредитів до місцевих бюджетів та надання кредитів з місцевих бюджетів, помісячний розпис повернення кредитів до загального фонду місцевих бюджетів та надання кредитів із загального фонду місцевих бюджетів;

річний розпис витрат спеціального фонду місцевих бюджетів з розподілом за видами надходжень;

помісячний розпис спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків).

У разі невиконання цих вимог, відповідно до пункту 2.5 «Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів», органи Державної казначейської служби України мають право повернути розписи місцевим фінансовим органам на доопрацювання із супровідним листом, який містить обґрунтування причини повернення.

Відносно сучасного стану планування й виконання регіональних програм, удосконалення методичних підходів до казначейського обслуговування аграрних підприємств стосується специфіки аграрного виробництва, розробки плану асигнувань, який би враховував не лише річну потребу у фінансуванні, а й щомісячні платежі Державної казначейської служби України. При цьому за методологією впровадження програмно-цільового методу бюджетування, планування асигнувань необхідно здійснювати за принципом «знизу—вгору» (рис.).

Так, відповідно до розроблених на середньострокову перспективу цільових регіональних програм, місцевим органами влади й самоврядування необхідно надати базовим ланкам Держказначейства України щомісячні плани фінансування за ра-

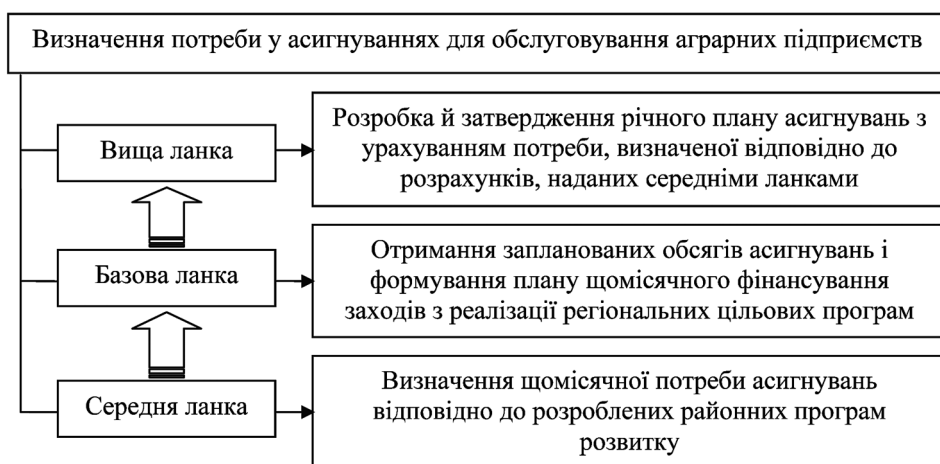

Рис. Механізм планування обсягів асигнувань Державної казначейської служби України

хунок державного або місцевих бюджетів. Ці плани мають враховуватися при розробці районних цільових програм, пов'язаних з розвитком агропромислового виробництва. Вони затверджуються відповідними органами влади й місцевого самоврядування. Такі вимоги необхідні для реалізації принципу розподілу повноважень і відповідальності за невиконання запланованих завдань цільових регіональних програм, а також персоналізації вини конкретних посадових осіб.

На основі наданих базовими ланками планів щомісячної потреби у асигнуваннях, в середніх ланках мають розроблятися плани щомісячного фінансування заходів з реалізації регіональних цільових програм, які надаються вищій ланці Державної казначейської служби України. Вища ланка Держказначейства України розробляє план фінансування на середньострокову перспективу і перераховує необхідні обсяги асигнувань, які розподіляються середніми і базовими ланками.

Висновки. Практика реалізації державних і регіональних програм розвитку аграрної сфери економіки доводить, що сучасний процес обслуговування аграрних підприємств Державною казначейською службою України потребує удосконалення шляхом розробки плану асигнувань, який би враховував не лише річну потребу у фінансуванні, а й щомісячні платежі Держказначейства України. При цьому, планування асигнувань необхідно здійснювати за принципом «знизу—вгору».

Використані джерела

1. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія / [Дем'яненко М. Я., Саблук П. Т., Скупий В. М. та ін.]; за ред. М.Я. Дем'яненка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 372 с.

2. Казначейська система: підруч. / [Юрій С. І., Стоян В. І., Даневич О. С. та ін.]; за ред. С.І. Юрія. — [2-ге вид., змін. й доп.]. — Тернопіль: Карт-бланш, 2006. — 818 с.
3. Діброва А.Д. Механізм бюджетної підтримки сільського господарства України / А. Д. Діброва // Агросвіт. — 2007. — № 15. — С. 6—11.
4. Галушко В.П. Методологічні та практичні аспекти оцінки рівня державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників в Україні / В. П. Галушко, А. Д. Діброва, Л. В. Діброва // Економіка АПК. — 2006. — № 3. — С. 3—11.
5. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Кірейцев Г. Г. — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 440 с.
6. Бюджетна система: підруч. / За наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. — К: Центр навч. літер.; Тернопіль: Економічна думка, 2012. — 871 с.
7. Фінанси: навч. посіб. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. — [2-ге вид., стер.]. — К.: Знання, 2008. — 247 с.
8. Охламов А.Г. Бюджетна політика та бюджетне планування в умовах прогнозової невизначеності: регіональний рівень: наук.-метод. розробка / А. Г. Охламов, О. В. Голинська. — К.: НАДУ, 2011 — 48 с.
9. Про деякі питання проведення експерименту із запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 9.07.2010 р. № 679 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=358724&cat_id=355989.
10. Бюлетень звіту про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. — К.: Рахункова палата України, 2013. — 31 с.
11. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року: наукове видання / [Лупенко Ю. О., Дем'яненко М. Я., Кисіль М. І. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенко, М.І. Кісіля. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 66 с.
12. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів від 23.08.2012 р. № 938: Наказ Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12/page>.